

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและเหตุผล

การอ่านเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง ในการค้นคว้าหาความรู้ของมนุษย์ ความเจริญก้าวหน้าในทุกวัยของชีวิต เกิดจากผลของการอ่านเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้การอ่านหนังสือเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ในทุกด้าน การอ่านมีความสำคัญกับบุคคลทุกเพศ ทุกวัย โดยเฉพาะวัยเด็กเป็นวัยที่มีความสามารถเรียนรู้ได้รวดเร็วทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม ภาษา ทักษะคิดและจริยธรรม โดยเฉพาะความสำคัญของการอ่านหนังสือจะมีผลมากต่อชีวิตของเยาวชน พระเจ้าจอร์จที่ ๖ ทรงกรมหมื่นทิพยลาภพลดียาภรณ์ ได้ตรัสไว้ในพิธีเปิดสัมมนาหนังสือเด็กกลุ่มอายุ 11-16 ปีว่า "หนังสือเป็นอุปกรณ์ที่มีค่าต่อมนุษย์เป็นอันมาก การเสริมสร้างให้เด็กรักการอ่าน และรักคุณค่าของหนังสือนั้นเป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่ควรกระทำด้วยเป็นเสมือนการแผ้วทางชีวิตไปสู่อนาคตอันแจ่มใส เป็นวิธีพัฒนาคนที่แนบเนียนและงดงาม" (กรมวิชาการ 2520: 1)

ในชีวิตประจำวันของคนเราในปัจจุบันนี้จะพบว่า การอ่านเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างเห็นได้ชัด จะสังเกตได้จากภาระที่เราจะต้องอ่านสิ่งต่าง ๆ ทั้งโดยที่มีจุดมุ่งหมายและที่จำเป็นจะต้องอ่าน นับตั้งแต่การอ่านป้ายจราจร ป้ายประกาศต่าง ๆ หนังสือพิมพ์วารสารและหนังสืออ่านทั่วไป นอกจากนี้ยังมีการอ่านจากสื่อที่ทันสมัยอีกด้วย เช่น อ่านไมโครฟิล์ม อนุภาพยนตร์ โทรทัศน์ เป็นต้น และมีข้อสังเกตอีกอย่างหนึ่งว่า การอ่านของแต่ละคน แต่ละครั้ง ล้วนแล้วแต่มีจุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมายแตกต่างกันออกไป ทั้งสิ้น และยังแตกต่างกันออกไปตามประเภทของสิ่งพิมพ์ บางคนอ่านเพื่อคอยรถคอยเรือ บางคนอ่านแก้เบื่อ บางคนอ่านเพื่อแก้ปัญหา บางคนอ่านเพื่อสอพลอ บางคนอ่านเพื่อค้นคว้า เป็นต้น

การเป็นพลเมืองดีของสังคมก็ต้องอาศัยการอ่าน สิ่งจะมีความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ดี เกรย์ และ รีส์ (Gray; Reese 1957: 9-11) กล่าวว่า ในสังคมประชาธิปไตย ประชาชนต้องรู้เรื่องราวของปัญหาเกี่ยวกับตนเองด้วยการอ่าน ซึ่งดีกว่าฟังวิทยุ หรือดูโทรทัศน์ เพราะไม่เข้าใจคำอธิบายก็มีโอกาสอ่านเข้าใจได้ การจะศึกษาถึงปัญหาทางเศรษฐกิจ มนุษยชาติ และวัฒนธรรมได้ เราต้องการความสามารถในการอ่านอย่างพิถีพิถันระหัด นักสังเกตการณ์ หรือวิเคราะห้ ข่าวดาวอาจมีความสว่เยียงหรืออคติไปตามทัศนคติของตนต่อปัญหาหนึ่ง ๆ รวมทั้ง

เรื่องราวที่เกิดขึ้นแต่ละครั้งได้ การอ่านข่าวสิ่งจำเป็นต้องใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณประกอบกันด้วย การอ่านสิ่ง เป็นภารกิจอย่างหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในชีวิตประจำวันของเราในปัจจุบันนี้ และทำให้ "ผู้รู้หนังสือได้อ่านหนังสือภายใน 1 สัปดาห์ มากกว่าที่คนในสมัยทวด ปู่ ได้อ่านภายใน 1 ปี ทั้งนี้เพราะมีการผลิตสิ่งพิมพ์มากขึ้น และอีกเหตุผลหนึ่งก็คือ ผู้คนมีความต้องการที่จะอ่านมากยิ่งขึ้น" (Swalm and kling 1973: 158)

นอกจากการอ่านจะมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคมแล้ว การอ่านยังมีความสำคัญยิ่งต่อนักเรียนดังที่ ก่อ สวัสดิพานิชย์ (2509: 1) ได้กล่าวไว้ว่า งานของนักเรียนในวันหนึ่ง ๆ จะต้องอาศัยการอ่านแทบทุกอย่าง เมื่อเรียนเลขนักเรียนก็ต้องอ่านโจทย์เลข เมื่อเรียนวิทยาศาสตร์นักเรียนก็ต้องอ่านหนังสือ หรือสมุดจดวิทยาศาสตร์ แม้แต่วิชาพลศึกษาซึ่งดูไม่ค่อยมีความจำเป็นต้องใช้การอ่าน บางทีนักเรียนยังต้องอ่านกฎเกณฑ์ของกีฬาบางอย่าง การอ่านมีความจำเป็นสำหรับนักเรียนและโรงเรียนอย่างมาก นอกจากนี้ จุฑามาศ สุวรรณโคจร (2519:30) ได้เพิ่มเติมว่า เด็กที่มีปัญหาจะสามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ ถ้าเด็กผู้นั้นมีนิสัยรักการอ่าน เสมือนรู้วิธีที่จะหาทางแก้ปัญหา โดยใช้เครื่องมือคือ หนังสือเป็นเครื่องมือแก่ เท่ากับผู้ใหญ่ได้ ปลุกฝังวิธีการที่จะแก้ปัญหาให้เด็กไปใช้ในยามที่ต้องการได้ทุกเมื่อ การปลูกฝังนิสัยในการอ่านแก่เด็ก สิ่งเปรียบเสมือนว่าเด็กได้รับสมบัติอันมหาศาล เพราะความรู้ย่อมเป็นทุนในตัวเด็กที่จะแสวงหาความรู้สูง ๆ ขึ้นไป การศึกษาด้วยตนเองจากการอ่านย่อมเป็นผลดีเสมอ เป็นการลงทุนน้อย แต่ได้ผลมาก ทำให้เป็นผู้มีความคิดเห็นกว้างขวาง รู้จักใช้เหตุผลยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และรู้จักเลือกนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตน (รสา วงศ์ยังอยู่ 2520: 54)

การอ่านหนังสือไม่ว่าจะเป็นหนังสือประเภทใดย่อมให้ประโยชน์แก่ผู้อ่านเสมอในวงการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นต้นนักเรียนอ่านหนังสือทุกประเภท ไม่จำกัดลงไปว่าจะให้อ่านเฉพาะประเภทที่เป็นตำราเรียน หรือประเภทที่ให้ความรู้เท่านั้น หนังสือประเภทอื่น ๆ เช่น ประเภทบันเทิงคดีก็อาจทำให้เกิดความรอบรู้ได้เช่นกัน เราจึงมักได้ยินคำกล่าวที่ว่า "ให้เด็กอ่านหนังสือทุกประเภทยังดี เสียกว่าไม่ให้เด็กอ่านอะไรเลย" เนื่องจากในสมัยก่อนผู้ปกครองมักจะไม่ยินยอมให้เด็กได้อ่านหนังสืออื่นนอกจากตำราเรียน ด้วยเกรงว่าจะทำให้เด็กเสีย แต่ปัจจุบันความคิดเช่นนี้ได้ค่อย ๆ หดไป เนื่องจากผู้ใหญ่ได้เห็นความสำคัญของการอ่านหนังสือมากขึ้น แต่ประการสำคัญที่ผู้ใหญ่ควรคำนึงถึงในการสนับสนุนการอ่านของเด็กคือ การสอนให้รู้จักวิธีอ่าน ซึ่งจะได้ประโยชน์จากหนังสืออย่างเต็มที่ เพราะหนังสือเป็นสิ่งที่มอิทธิพลมากกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่น

เพราะเหตุว่า

1. หนังสือเป็นสิ่งที่สามารถถือใช้สอยตากอ่านได้ยั่งยืน สามารถกลับมาอ่านได้อีก
2. ผู้อ่านมีเวลาที่จะทำความเข้าใจได้ไม่จำกัดเวลา
3. หนังสือเป็นวัตถุที่จับต้องได้ สืบทอดได้ คงทน มีเนื้อที่ สามารถเคลื่อนย้ายได้
4. เป็นผลผลิตจำนวนมาก (mass product) แพร่หลายไปได้กว้างขวาง

ดังนั้น เมื่อการอ่านเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตปัจจุบัน เด็กควรได้อ่านหนังสือสำหรับเด็ก ประเภทต่าง ๆ ซึ่งแต่เดิมมานั้นประเทศเรายังขาดแคลนหนังสือสำหรับเด็ก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือที่เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมสติปัญญา ความรู้ ความฉลาด และเหมาะสมกับวัยของเด็ก ในสมัยโบราณเด็กไทยได้อาศัยอ่านหนังสือของผู้ใหญ่ โดยเข้าใจเรื่องราวบ้าง ไม่เข้าใจบ้าง และศึกษาหาความรู้โดยการฟังเรื่องราว และนิทานที่ผู้ใหญ่เล่าให้ฟัง แต่ในระยะหลังนี้นับได้ว่าเป็นโชคดียิ่งของเด็กไทยที่ได้มีผู้มองเห็นคุณค่าของหนังสือสำหรับเด็ก ได้พยายามแปลหนังสือสำหรับเด็กของต่างประเทศมาเป็นภาษาไทยและเขียนหนังสือสำหรับเด็กไทยขึ้น นอกจากนี้สถาบันหลายแห่งยังได้ให้การส่งเสริมด้วยการประกาศเชิญชวนให้มีการส่งหนังสือสำหรับเด็กเข้าประกวดชิงรางวัลประจำปี เพื่อกระตุ้นให้มีผู้สนใจผลิตหนังสือสำหรับเด็กที่เหมาะสมและมีคุณภาพ (दारंग เพ็ชรพลอย 2517: 255-256) จากความเคลื่อนไหวดังกล่าวจึงทำให้ตลาดหนังสือในปัจจุบันมีหนังสือสำหรับเด็กให้เลือกอ่านมากมายทั้งประเภทของรูปแบบและประเภทของเนื้อหา

ถึงอย่างไรก็ตามผู้ใหญ่ก็ยังมีอิทธิพลต่อการอ่านหนังสือสำหรับเด็กอยู่นั่นเอง หนังสือที่เด็กมีโอกาสอ่านก็คือ หนังสือที่ผู้ใหญ่คิดว่าเหมาะสมมาอ่าน และมีประโยชน์สำหรับเด็ก ซึ่งได้มาจากการตัดสินใจของผู้ใหญ่ฝ่ายเดียว หนังสือเหล่านี้จึงอาจเป็นหนังสือที่มีคุณค่าเสริมสร้างความรู้ สติปัญญาแก่เด็กจริง แต่เด็กอาจไม่ชอบอ่านก็ได้ (Arbuthnot ; Sutherland 1972:3) การปลูกฝังนิสัยในการอ่านของเด็กจึงต้องคำนึงถึงความสนใจในการอ่านของเด็กด้วย เนื่องจากความสนใจของเด็กมีบทบาทสำคัญที่จะจูงใจให้เด็กอ่าน เพราะการได้อ่านสิ่งที่ตนสนใจมากเท่าใด ก็จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวที่อ่านได้มากขึ้นเท่านั้น ความสนใจของเด็กที่มีต่อหนังสือที่อ่านก็คือ ความสนใจเนื้อหาของหนังสือนั่นเอง (Jungeblut Coleman 1965: 393)

เห็นได้ว่าหากเราให้เด็กมีโอกาสดูการ์ตูนในเรื่องที่ตนต้องการและมีความสนใจเช่นเดียวกับที่ผู้ใหญ่ต้องการให้อ่านแล้ว เด็กก็จะเกิดความสนใจและรักในการอ่านมากขึ้น โรงเรียนซึ่งเป็นเสมือนบ้านแห่งที่สองของเด็ก เป็นผู้ปลูกฝังทัศนคติและความชอบในด้านต่าง ๆ รวมทั้งความชอบในการอ่านด้วย โรงเรียนจึงควรจัดเตรียมสิ่งที่เด็กต้องการไว้ให้เด็กเลือกอ่าน ผู้ปกครองก็ควรสนับสนุนการอ่านของเด็กเช่นกัน เพราะสภาพหนังสือแบบเรียน ซึ่งมีเนื้อหาจำกัด ย่อมไม่สนองความต้องการของเด็กได้เพียงพอ หนังสืออ่านประกอบเป็นหนังสือประเภทหนึ่งซึ่งส่งเสริมความพร้อม ความสนใจ และช่วยในการเรียนวิชาต่าง ๆ ให้แตกฉานลึกซึ้ง กว้างขวางออกไป และการนำเด็กไปสู่โลกของหนังสือเท่ากับเป็นการเปิดประตูให้เด็กมีโอกาสก้าวไปสู่โลกแห่งความจริง ออกงามทางสมอง สติปัญญา ตลอดจนการพัฒนาทางจิต และอารมณ์ (รัฐจวน อินทรกำแหง 2502: 9-10)

ในด้านการจัดประเภทหนังสือที่ให้ความเพลิดเพลินแก่เด็กนั้น ได้มีผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหนังสือเด็กได้จัดประเภทหนังสือที่เด็กพอใจอ่าน และมีความเพลิดเพลินในการอ่านไว้หลายประเภท บันสือ พงกษะวัน (2524: 69) ได้แบ่งประเภทของหนังสืออ่านสำหรับเด็กไว้ดังนี้

1. เรื่องที่มีค่าแห่งความจริง
2. เรื่องประเภทเพื่อน สร้างความเชื่อ
3. เรื่องเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี
4. นิทานชาวบ้าน นิทานประจำถิ่น
5. เทพนิยาย
6. นิทานที่ใช้เหตุการณ์และตัวละครเปรียบเทียบ
7. นิทานประจำชาติ
8. นิยายประจำชาติ
9. นิทานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวผจญภัย

ซึ่งประเภทของหนังสือที่ให้ความเพลิดเพลินที่กล่าวมาข้างต้นก็คล้ายกับการจัดประเภทหนังสือที่ให้ความเพลิดเพลินของรัฐจวน อินทรกำแหง หรือ กุหลาบ มัลลิกะมาส ซึ่งได้จัดประเภทของหนังสือที่ให้ความเพลิดเพลินไว้ดังนี้

1. นิทานปรัมปรา
2. นิทานประจำถิ่น
3. เทพนิยาย
4. นิทานสัตว์
5. นิทานตลกขบขัน

การจัดประเภทหนังสือเด็กเหล่านี้จะเป็นแนวทางให้ครูหรือผู้ปกครองสามารถเลือกหนังสือเพื่อตอบสนองความสนใจในการอ่านของเด็กได้ จำนวน คล่องการเขียน (2513: 408-411) ได้กล่าวถึงประเภทหนังสือที่เด็กมักสนใจคือนิทาน เทพนิยาย เรื่องขำขัน เรื่องของสัตว์และพืช การเล่นเกมต่างๆ เรื่องสืบสวนหรือมหัศจรรย์ เป็นต้น การที่เด็กได้อ่านหนังสือเกี่ยวกับสัตว์ เทพนิยาย ขำขัน สืบสวน มหัศจรรย์ และหนังสือภาพ ช่วยให้เด็กมีความคิดริเริ่มในการวาดภาพ และสามารถเขียนเรื่องสั้นและโคลงเกี่ยวกับภาพวาดนั้นได้

(Tiedt 1965: 18-21) สำหรับเด็กชั้นสูงขึ้นไปหนังสืออ่านก็มีลักษณะจูงใจให้เด็กเกิดความตื่นเต้น สนุก อยากรู้ให้ทราบรายละเอียดต่อ ๆ ไป จะเห็นได้ว่าการที่เด็กได้อ่านหนังสือประเภทต่าง ๆ ที่เขาชอบเป็นการช่วยส่งเสริมพัฒนาความคิดริเริ่ม และความต้องการให้อยากรู้หนังสือเพิ่มมากขึ้น ซึ่งตรงกับความคิดของลูฟัตรา ชุ่มเกต (2522: 27) ซึ่งได้กล่าวสนับสนุนว่า หนังสือเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่ง เพราะถึงแม้ว่าเด็กจะมีระดับสติปัญญาดี มีความสนใจอยากรู้หนังสือ มีพ่อแม่ผู้ปกครองสนับสนุนให้รักการอ่าน แต่ถ้าขาดปัจจัยคือไม่มีหนังสือที่เขาสนใจก็จะทำให้ความอยากรู้ของเด็กหยุดชะงักลง และ สิริินทร์ ช่างโชติ (2502: 43) ได้กล่าวว่าการแนะนำหนังสือที่เด็กชอบ เพื่อช่วยให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านนั้น ควรคำนึงถึงความสนใจของเด็ก ซึ่งความสนใจจะเปลี่ยนแปลงไปตามอายุ และถ้าเด็กได้รับคำแนะนำอย่างดีในการอ่านหนังสือแล้วเด็กจะได้รับนิสัยแนวทางปฏิบัติ และแนวทางความคิดที่ดีจากการอ่าน

ปัจจุบันนี้ได้มีผู้ผลิตหนังสือสำหรับเด็กออกมาเป็นจำนวนมากทุก ๆ ปี สำนักพิมพ์ได้จัดพิมพ์หนังสือซึ่งแตกต่างกันด้วยเนื้อหา และภาพ เพื่อให้เด็กอ่าน เป็นที่น่าสังเกตว่า ภายในระยะ 2-3 ปีมานี้ ตลาดหนังสือสำหรับเด็กของไทยได้ขยายตัวขึ้นมามาก และมีความก้าวหน้าทางด้านคุณภาพของการพิมพ์ และวิธีการเขียนเรื่องโดยเฉพาะในปี 2522 (ค.ศ. 1979) ซึ่งสมัยชว. ในองค์การสหประชาชาติจัดให้เป็นปีเด็กสากล ได้มีการตื่นตัวทางด้านการผลิตหนังสือสำหรับเด็ก

เด็กมากขึ้น สำนักพิมพ์บางแห่ง ได้ตั้งขึ้น เพื่อผลิตหนังสือ เด็กโดยเฉพาะ (ปัทมา ล่มพงษ์ 2523: 2) สิ่งที่ย่วยชักจูงใจเด็กให้สนใจในการอ่านนั้น นอกจากประเภทต่าง ๆ ของหนังสือเด็กแล้ว ภาพและรูปร่างของหนังสือก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน ผู้ผลิตหนังสือเด็กจึงควรจะได้ให้ความสำคัญแก่รูปเล่มการ จัดภาพและลักษณะของหนังสือเท่า ๆ กับเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับวัยของเด็กด้วย

ภาพและรูปร่างของหนังสือซึ่งหมายถึงขนาด ชนิดตัวพิมพ์ กระดาษ การเย็บเล่ม รวมทั้งการคัดค้านอื่น ๆ สัดได้ว่า เป็นสิ่งที่ดึงดูดอย่างมากมาสำหรับหนังสือของเด็กในปัจจุบัน (Mary Hill Arbuthnot 1969: 23, อ้างถึงใน ล่มทรง สิตลาพันธ์ 2515: 3) รูปที่มีสีสันหรือสีจาง รูปที่เกี่ยวกับสมัยนิยมในอดีต ตลอดจนการออกแบบที่ทันสมัยในยุคปัจจุบันได้ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวาง เพื่อดึงดูดความสนใจของเด็ก

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้พอจะสรุปได้ว่า การอ่านหนังสือมีความสำคัญทั้งในด้านสังคมและด้านส่วนตัว เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะปลูกฝังให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน และจะทำได้โดยให้เด็กได้อ่านหนังสือประเภทเด็กชอบ และคุณลักษณะอย่างหนึ่งของหนังสือที่จะดึงดูดให้เด็กสนใจในการอ่านก็คือภาพ ภาพควรเป็นศิลปะที่แท้จริง (Antony Kamm, Tayler 1966: 25, อ้างถึงใน ล่มทรง สิตลาพันธ์ 2515: 4) เรื่องและภาพควรจะเอื้อซึ่งกันและกัน นอกจากนี้แล้วขนาดของหนังสือที่จะเหมาะสมกับวัยของเด็ก ขนาดของตัวพิมพ์ ช่องไฟ จำนวนคำที่บรรจุในหน้าหนึ่ง ๆ และเนื้อที่ขอบข้างก็มีความสำคัญสำหรับหนังสือของเด็ก (Mary Hill Arbuthnot 1969: 79, อ้างถึงใน ล่มทรง สิตลาพันธ์ 2515: 5) หนังสือที่พิมพ์ด้วยตัวพิมพ์ที่ใช้สำหรับผู้ใหญ่ หน้าหนังสือที่บรรจุคำมากเกินไปนั้น เด็กจะไม่สนใจ แต่หนังสือที่มีเนื้อที่ว่างมาก การวางช่องไฟดี ตัวพิมพ์ที่ชัดเจนและเรียบจะดึงดูดสายตาของเด็กได้เป็นอย่างดี

ในด้านความสนใจในการอ่านของเด็กในระดับชั้นประถมศึกษาชั้นนั้น จากผลการวิจัยของกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้สำรวจความคิดเห็นและรสนิยมในการอ่านของเด็กและเยาวชนไทย เมื่อปี พ.ศ. 2519 กลุ่มตัวอย่างประชากรคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5, 6, 7 ชั้นละ 1 ห้องเรียน จำนวน 10 โรงเรียน ในกรุงเทพมหานคร และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2, 3 และ 4 ชั้นละ 1 ห้องเรียน จำนวน 23 โรงเรียน โดยแบ่งเป็นในส่วนกลาง 11 โรงเรียน ส่วนภูมิภาคเขตละ 1 โรงเรียน รวม 12 โรงเรียน และครูบรรณารักษ์ 380 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย และมัธยมศึกษาเลือกอ่านนิทาน นิยาย มากที่สุด ซึ่งสนับสนุน

ความเห็นของครูบรรณารักษ์ ในด้านประเภทของหนังสือนิทานและนิยายที่นักเรียนชอบ พบว่า
 นักเรียนชายและหญิงชั้นประถมศึกษาตอนปลายชอบหนังสือประเภทพื้นเมืองมากที่สุด นักเรียน
 ชายหญิงทุกระดับชั้นชอบอ่านนิทานพื้นเมืองประเภทนิทานชาวบ้าน นิทานโบราณคดี นิทานชาดก
 และวรรณคดีมากที่สุด (กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ 2520: 9) ในปี พ.ศ. 2525
 ปริมาตร ประยูรคู่ช (2525: 68) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสนใจในการอ่านหนังสือนิทาน
 ประเภทต่าง ๆ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนลำริตของทบวงมหาวิทยาลัยใน
 กรุงเทพมหานคร มีกลุ่มตัวอย่างประชากร 360 คน คือ นักเรียนลำริตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 ลำริตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและลำริตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประธานมิตร ผู้วิจัยแบ่ง
 ประเภทของหนังสือนิทานที่ให้นักเรียนอ่านเป็น 6 ประเภทคือ นิทานปรัมปรา นิทานท้องถิ่น
 เทพนิยาย นิทานอิงประวัติศาสตร์ และคำล่เนา นิทานวรรณคดี และนิทานจินตนาการ ซึ่งผลปรากฏ
 ว่า นักเรียนชายและหญิงมีความสนใจในการอ่านนิทาน 6 ประเภทอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะ
 นิทานประเภทจินตนาการ และนิทานอิงประวัติศาสตร์และคำล่เนา นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียน
 ชายและหญิงมีความสนใจอ่านนิทานท้องถิ่น เทพนิยาย นิทานวรรณคดี และนิทานจินตนาการ
 ไม่แตกต่างกัน นักเรียนหญิงสนใจในการอ่านนิทานปรัมปราและนิทานอิงประวัติศาสตร์และคำล่เนา
 มากกว่านักเรียนชายและสำหรับในต่างประเทศ ในปี ค.ศ. 1958 ได้มีนักการศึกษาชื่อ จอร์จ
 นอร์เวล (Norvell, อ้างถึงใน Moray 1978: 765) ได้ศึกษาถึงความแตกต่างของความ
 สนใจในการอ่านของเด็กชายและหญิง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึง 6 โดยใช้ตัวอย่าง
 ประชากรมากกว่า 24,000 คน เป็นนักเรียนในโรงเรียนทุกขนาดของนิวเจอร์ค ได้ความคิดเห็น
 ของตัวอย่างประชากรกว่า 960,000 ข้อ ผลการวิจัยพบว่า เด็กชายชอบอ่านเรื่องผจญภัย
 ความกล้าหาญ วีรบุรุษ เรื่องตลกขบขัน ฮิวิตจริง ฮิวิตล่ตวี่ ส่วนเด็กหญิงชอบเรื่องผจญภัยที่
 ไม่แฝงความรุนแรง เรื่องลึกลับ ความรัก เรื่องเกี่ยวกับความเป็นอยู่ในบ้านฮิวิตในโรงเรียน
 ล่ตวี่เลี้ยง และเรื่องที่อ่อนหวานซาบซึ้ง สำหรับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับล่ตวี่ ทั้งเด็กชายและเด็กหญิง
 ชอบมากเท่า ๆ กัน ซึ่งส่วนใหญ่ชอบเรื่องล่นัย และม้า ผลการวิจัยนี้ตรงกับคำกล่าวของ
 มอเรย์ (Moray 1978: 765) ซึ่งอ้างถึงงานวิจัยของ มาเทล คิง เกี่ยวกับความสนใจ
 ของเด็กในระดับประถมปลายว่า นักเรียนชอบเรื่องลึกลับ การผจญภัย เรื่องเกี่ยวกับล่ตวี่
 ฮิวิตในครอบครัว ฮิวประวัตี วิทยาคำล่ตวี่ และสังคมศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กหญิง
 อาจเลือกอ่านเรื่องที่เด็กชายเลือกอ่าน แต่เด็กชายจะไม่เลือกเรื่องที่เด็กหญิงชอบอ่านเลย

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า เด็กไทยมีความสนใจในการอ่านเรื่องประเภทที่เกี่ยวกับพงศาวดาร ความเป็นมาในท้องถิ่น ประวัติศาสตร์และศาสนา เทพนิยาย มากกว่าประเภทอื่น ๆ อาจเป็นเพราะว่าเด็กไทยได้รับการปลูกฝังเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี และการเน้นให้รักชาติมาตั้งแต่ยังเล็กอยู่ ซึ่งในความสนใจในการอ่านของเด็กไทยนี้ตรงกันข้ามกับเด็กชาวต่างประเทศซึ่งได้รับการปลูกฝังให้มีความรักในอิสระเสรี การผจญภัยและการเลี้ยงสัตว์ เด็กชาวต่างประเทศจึงชอบอ่านเรื่องประเภท ผจญภัย ความลึกลับและเรื่องราวเกี่ยวกับสัตว์ นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตที่น่าสนใจคือ เด็กหญิงทั้งไทยและต่างประเทศชอบอ่านเรื่องทุกประเภทมากกว่าเด็กชาย และเด็กหญิงสามารถอ่านเรื่องที่เด็กชายชอบได้ แต่เด็กชายจะไม่อ่านเรื่องที่เด็กหญิงชอบเลย

สำหรับทางด้านรูปเล่มการคัดหนังสือสำหรับเด็ก ฉลองชัย สุระวัฒนบุรณ และ (2514: จ) ได้ศึกษาแบบและสีของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กอนุบาล ซึ่งใช้ตัวอย่างประชากรเป็นเด็กระดับก่อนเข้าเรียน (3-5 ปี) พบว่า เด็กชอบภาพประดิษฐ์มากกว่าภาพวาดเหมือนจริง และเด็กชอบภาพสีหลายสีมากกว่า 1 สี และจากการวิจัยของสมทรง สิตลาพันธ์ (2515: จ) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับลักษณะหนังสือที่เด็กชอบ พบว่า เด็กชอบขนาดรูปเล่ม 6" x 8.5" และชอบตัวอักษรขนาด 20 พอยต์มากที่สุด สำหรับภาพนั้นเด็กมีความเห็นว่า ภาพถ่ายสีธรรมชาติมีความชัดเจนมากที่สุด

จากเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะพบว่า แรงจูงใจที่มีความสำคัญในการกระตุ้นให้นักเรียนอยากอ่านหนังสือสำหรับเด็กคือ ประเภทของหนังสือที่เขาชอบ และลักษณะโดยทั่วไปของหนังสือ ซึ่งในปัจจุบันนี้สำนักพิมพ์ต่าง ๆ ในประเทศไทยได้ผลิตนิตานออกจำหน่ายอย่างกว้างขวาง หนังสือเหล่านี้จะแตกต่างกันที่เนื้อเรื่อง ภาพ สี ขนาดตัวอักษร ตลอดจนขนาดรูปเล่มของหนังสือ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยใคร่จะศึกษาความสนใจในการอ่านนิตานประเภทต่าง ๆ ของเด็กในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และลักษณะของหนังสือที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชอบ แม้ว่านักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กำลังเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น แต่ก็ยังสนใจและนิยมอ่านนิตานอยู่ ผลการวิจัยนี้จะให้ประโยชน์อย่างมากในการใช้ข้อมูลในการผลิตหนังสือสำหรับเด็กชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ให้มีลักษณะของหนังสือตรงกับความต้องการ และความสนใจของเด็ก ดังพระราชดำรัสของ พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร (2515: 19)

"...หนังสือสำหรับเด็กจะนำเด็กไปสู่ที่ใดก็ได้แล้วแต่คุณภาพของหนังสือนั้น การที่จะหาทางจัดทำหนังสือให้มีคุณภาพดี ถูกต้อง เหมาะสมกับเด็ก และความต้องการของสังคม จึงเปรียบเสมือนจุดดวงประทีปส่องทางไปสู่ทางสว่างแจ่มใสทั้งในส่วนตัวของเด็กเองและส่วนรวมของประเทศชาติอีกด้วย..."

นอกจากนี้ผลการวิจัยจะ เสนอแนะผู้ผลิตตำรา เรียนในชั้นประถมศึกษาตอนปลายเกี่ยวกับภาพสี และขนาดตัวอักษร เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนอยากอ่านตำราเรียน กระตือรือร้น และสนใจต่อบทเรียนมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสนใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หกที่มีต่อลักษณะหนังสือนิทาน ที่สำนักการศึกษาจัดทำไว้ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. หนังสือนิทานที่นำมาศึกษา เป็นหนังสือนิทานที่สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร จัดทำไว้ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ระหว่าง พ.ศ. 2522-2527 โดยไม่รวมหนังสือที่จัดอยู่ในประเภทหนังสือเรียนหรือหนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสือนิทานเหล่านี้เป็นหนังสือที่นักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครได้เคยอ่านแล้วทุกคน
2. ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หกในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2527

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. เกณฑ์ในการเลือกหนังสือนิทาน เป็นเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้นจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในการทำหนังสือเด็ก ซึ่งถือว่าเป็นเกณฑ์ที่ใช้ได้
2. ประเภทของหนังสือนิทาน ผู้วิจัยเป็นผู้จัดแบ่งโดยใช้แนวทางการแบ่งประเภทหนังสือนิทานของ บันลือ พฤกษ์วัน (2524:69) และ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2526:105-106) ถือว่าครอบคลุมประเภทของนิทาน
3. กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หก ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้อ่านหนังสือทุกเล่มที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ และตอบคำถามในแบบสอบถามตามความเป็นจริง

4. แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีเนื้อหาสาระครอบคลุมลักษณะหนังสือนิทานที่สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานครจัดทำในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ระหว่างปี พ.ศ. 2522-2527

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. หนังสือนิทาน หมายถึง หนังสือที่เขียนจากเรื่องราวที่ผูกขึ้นหรือเล่าสืบต่อกันมา แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการสร้างสรรค์ของมนุษย์และสะท้อนภาพสังคมได้ชัดเจน มีโครงเรื่องเดียว อ่านแล้วเข้าใจ ได้ข้อคิดหรือคติเตือนใจ ไม่ใช่หนังสือเรียนหรือหนังสืออ่านประกอบ

หนังสือนิทานที่ใช้ในการวิจัยจะหมายถึง หนังสือนิทานที่สำนักการศึกษากรุงเทพมหานครจัดส่งไปตามโรงเรียนต่าง ๆ ที่สังกัดกรุงเทพมหานครในปีการศึกษา 2522-2527

2. ลักษณะหนังสือนิทาน หมายถึง หนังสือนิทานที่มีลักษณะภายนอก และภายในของหนังสือตรงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ โดยสรุปจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ในการทำหนังสือเด็ก

ก. ขนาดของหนังสือ แบ่งเป็น

- ขนาดเล็ก 5 นิ้ว x $7\frac{1}{4}$ นิ้ว
- ขนาดกลาง 6 นิ้ว x $8\frac{1}{2}$ นิ้ว
- ขนาดใหญ่ $7\frac{1}{2}$ นิ้ว x $10\frac{1}{4}$ นิ้ว

ข. ลักษณะรูปเล่ม แบ่งเป็นรูปสี่เหลี่ยมแนวตั้ง รูปสี่เหลี่ยมแนวนอน

ค. ภาพประกอบเรื่อง แบ่งเป็น ภาพเหมือนจริง ภาพการ์ตูน

ง. ลักษณะของคำบรรยายภาพ แบ่งเป็น

- คำบรรยายภาพอยู่คนละหน้ากับภาพ
- คำบรรยายภาพแทรกอยู่ในหน้าเดียวกับภาพ

จ. ขนาดตัวอักษร แบ่งเป็นขนาดกลาง (24 พอยท์) ขนาดเล็ก (16 พอยท์)

3. ประเภทของหนังสือนิทาน หมายถึง หนังสือประเภทต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยจัดแบ่งขึ้นตามแนวการแบ่งประเภทหนังสือนิทานของบันลือ พลฤกษ์วัน (2524:69) และ กุหลาบ มลลิกะมาลี (2516:105-106) เป็น 10 ประเภทคือ

3.1 นิทานผจญภัย	3.6 นิทานตลกขบขัน
3.2 เทพนิยาย	3.7 นิทานอิงประวัติศาสตร์
3.3 นิทานคติสอนใจ	3.8 นิทานเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี
3.4 นิทานวรรณคดี	3.9 นิทานเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น
3.5 นิทานเรื่องสัตว์	3.10 นิทานเกี่ยวกับความกล้าหาญ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ตั้งเกณฑ์ในการเลือกหนังสือนิทานที่จะนำมาใช้ในการวิจัย ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับลักษณะหนังสือนิทานที่จำหน่ายในท้องตลาดปัจจุบัน โดยรวบรวมจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยและสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ในสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร รวมทั้งบุคคลต่าง ๆ ในสำนักพิมพ์ซึ่งผลิตหนังสือเด็ก โดยถือว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และนำเกณฑ์ที่ผู้วิจัยตั้งไว้มาใช้ในการเลือกหนังสือนิทานที่สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานครได้จัดหาให้กับโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ออกมาเป็นจำนวน 20 เล่ม จากจำนวนทั้งหมดประมาณ 100 เล่ม

2. นำหนังสือนิทานจำนวน 20 เล่ม ซึ่งลุ่มได้ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ไปให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หก โรงเรียนวัดหัวลำโพง จำนวน 1 ห้องเรียน อ่านเป็นเวลา 2 สัปดาห์ และให้เลือกหนังสือนิทานที่มีลักษณะของหนังสือตรงกับความสนใจของนักเรียนจำนวน 10 เล่มมาใช้เป็นหนังสือนิทานในการวิจัย

3. แบ่งประเภทของนิทานออกเป็น 10 ประเภท โดยสรุปจากการแบ่งประเภทหนังสือนิทานของ บันลือ พฤกษ์วัน (2524:69) และ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2516:105-106) ดังนี้

3.1 นิทานผจญภัย	3.6 นิทานตลกขบขัน
3.2 เทพนิยาย	3.7 นิทานอิงประวัติศาสตร์
3.3 นิทานคติสอนใจ	3.8 นิทานเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี
3.4 นิทานวรรณคดี	3.9 นิทานเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น
3.5 นิทานเรื่องสัตว์	3.10 นิทานเกี่ยวกับความกล้าหาญ

4. สร้างแบบสอบถามฉบับชั่วคราวเกี่ยวกับความสนใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หก ที่มีต่อลักษณะหนังสือนิทานที่สำนักการศึกษาจัดหาให้โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเป็น 4 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามลักษณะภาพของผู้ตอบ เพศ โรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบเติมข้อความและเลือกตอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความสนใจของนักเรียนที่มีต่อลักษณะหนังสือนิทานซึ่งตรงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยตั้งไว้

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความสนใจเกี่ยวกับประเภทต่าง ๆ ของนิทาน

ตอนที่ 4 แบบสอบถามนิสัยและรายละเอียดในการอ่าน ซึ่งตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

แบบสอบถามนี้ได้ผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิและครอบครัวกลุ่มลักษณะหนังสือนิทานที่สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร จัดหาให้ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

5. นำแบบสอบถามฉบับชั่วคราวไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หก โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร 2 โรงเรียน ๆ ละ 1 ห้องเรียน แต่ละห้องเรียนจะเลือกนักเรียนเพื่อตอบแบบสอบถามจำนวน 20 คน จากนั้นนำข้อมูลมาพิจารณาแก้ไขข้อบกพร่อง และปรับปรุงใช้เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

6. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับตัวอย่างประชากร ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หก ปีการศึกษา 2527 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จัดอยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 480 คน จาก 24 โรงเรียน ใน 24 เขตการศึกษา เป็นนักเรียนชาย 240 คน และนักเรียนหญิง 240 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแยกประเภท (Stratified Random Sampling)

7. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ แล้วเสนอในรูปตารางและความเรียง

8. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล อภิปรายและเสนอแนะ

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

ช่วยให้ครู นักการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำหนังสือสำหรับเด็กได้ทราบแนว

ความสนใจ เกี่ยวกับลักษณะของหนังสือนิทาน ประเภทของหนังสือ นิสัยและรายละเอียดในการ
อ่านของเด็กในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่หก ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย